

Змест

Карлсан, які жыве на даху	7
Карлсан будуе вежу	21
Карлсан гуляе ў намёт	37
Карлсан ідзе ў заклад	55
Карлсан хітруе	79
Карлсан гуляе ў прывіда	103
Карлсан чаруе з хітрунскім сабакам Альбергам	124
Карлсан ідзе на дзень народзінаў	146

Карлсан, які жыве на гаху

На самай звычайнай стакгольмскай вуліцы ў самым звычайным доме жыве самая звычайная сям'я на прозвішча Свантэсан. Яна складаецца з самага звычайнага таты, самай звычайнай мамы і трох самых звычайных дзяцей: Бусэ, Бэтан і Малога.

«Ніякі я не звычайны Малы», — кажа Малы. Але гэта ён хлусіць. Вядома, ён звычайны. У свеце столькі хлопчыкаў, якім сем гадоў, у якіх блакітныя вочы, кірпаты нос, нямытыя вушы і вечныя дзіркі на каленках, што Малы, безумоўна, самы што ні ёсць звычайны.

Бусэ пятнаццаць гадоў, ён любіць футбол і кепска вучыцца ў школе, так што і ён зусім сабе звычайны. А Бэтан чатырнаццаць, і валасы ў яе сабраныя ў хвост, зусім як у іншых звычайных дзяўчатак.

На ўвесь дом ёсць толькі адна незвычайная асоба — гэта Карлсан, які жыве на даху. Ужо тое, што ён там *жыве*, вельмі незвычайна. Можа, дзе-небудзь у свеце гэта нікога не здзівіла б, але ў Стакгольме амаль ніколі не бывае, каб нехта жыў у малюпасенькім дамочку на даху. А вось Карлсан жыве. Гэта вельмі маленькі, круглы і самаўпэўнены спадар, які да таго ж умее лятаць. Усе ўмеюць лятаць на самалётах або верталётах, а вось лятаць сам па сабе здольны толькі Карлсан. Ён проста паварочвае круцёлку — яна ў яго прыблізна там, дзе пуп, — і — шух! — у яго на спіне заводзіцца мудрагелісты маторчык. Карлсан стаіць нейкі час нерухома, пакуль маторчык раскручваецца. І вось калі той набірае патрэбную хуткасць, Карлсан уздымаецца і, лунаючы, адлятае так гожа і ўзнёсла, нібы ён які-небудзь начальнік канторы — калі толькі магчыма ўявіць начальніка канторы з маторам на спіне.

Карлсан выдатна пачуваецца ў сваім дамочку на даху. Вечарамі ён сядзіць у сябе на ганку, курыць люльку і глядзіць на зоркі. Вядома, з даху зоркі бачныя нашмат лепей, чым з якога іншага месца ў доме, таму, папраўдзе, дзіўнавата, што ніхто болей на даху не жыве. Але жыхары дома не здагадваюцца, што можна жыць і там. Яны нават не ведаюць, што намерсе ёсць Карлсанаў дамок, бо той вельмі

дбайна схаваны за вялікім комінам. Дый, дарэчы, амаль ніхто не заўважае такіх маленечкіх дамкоў, як у Карлсана, нават калі аб іх спатыкнецца. Адзін камінар неяк быў заўважыў Карлсанаў дамок, акурат калі мусіў спускацца ў комін, і здзівіўся не на жарт.

— Нічога сабе, — прамармытаў ён. — Ты глядзі — дом. Вось дык дзіва, сапраўдны дамок, ды яшчэ дзе — проста на даху! І як ён сюды трапіў?

Але потым ён пачаў чысціць комін і зусім забыўся на дамок ды больш пра яго не ўспамінаў.

Вядома, Малы радаваўся, што пазнаёміўся з Карлсанам, бо там, куды ён прылятаў, пачыналіся захапляльныя прыгоды. Карлсан, мабыць, таксама радаваўся, што пазнаёміўся з Малым: што ні кажы, а жыць на самоце ў дамку, дзе пра цябе ніхто не ведае, бадай, не надта весела. Пэўна, здорава, калі ты прылятаеш, а цябе вітаюць: «Здароўценькі, Карлсан!»

Вось як пазнаёміліся Малы і Карлсан.

У гэты дзень усё ішло абы-як, і Малы не адчуваў ніякай радасці ад таго, што ён Малы. Зазвычай быць Малым цудоўна, бо ён жа пястунчык і ўлюбёнец усёй сям'і і ўсе патураюць яму, як толькі могуць. Але здараюцца і цяжкія дні, як цяпер. Мама насварылася, што ён ізноў падраў штаны, Бэтан сказала: «Смаркачы вытры, шмэндрык!» — а тата быў вельмі незадаволены, што ён позна вярнуўся са школы.

— Чаго ты туляешся па вуліцах? — сказаў тата. Туляешся па вуліцах! Тата ж не ведаў, што Малы сустрэў сабаку. Мілага, прыгожага сабаку, які абнюхаў яго і паматляў яму хвостом з такім выглядам, нібыта хацеў быць сабакам Малога.

Ён бы ім стаў у тую ж хвіліну, калі б гэта залезла толькі ад Малога. Але тата з мамай нізашто не хацелі мець сабаку ў доме. Дый, дарэчы, аднекуль раптам з'явілася цётка і паклікала: «Рыкі, сюды!» — і Малы адразу зразумеў, што гэты сабака ніколі не будзе ягоным.

— Выглядае на тое, што свайго сабакі ў мяне не прадбачыцца да самай смерці, — горка сказаў Малы тым днём, калі ўсё ішло абы-як. — Вось у цябе, мама, ёсць тата, Бусэ і Бэтан заўсёды разам, а ў мяне дык зусім нікога няма.

— Любы ты наш Малы, у цябе ж ёсць мы ўсе, — сказала мама.

— Дзе ўжо — няма! — яшчэ гарчэй сказаў Малы, бо яму раптам падалося, што ў яго і праўда нікога няма ва ўсім свеце. Але адно, прынамсі, у яго было: свой пакой. І ён пайшоў туды.

Стаяў светлы, прыгожы, цёплы вечар, і акно было адчыненае. Белыя фіранкі павольна ўздымаліся і ападалі, нібыта махалі бляклым зорчкам у вясновым небе. Малы падышоў да акна, каб паглядзець

на вуліцу. Ён думаў пра таго мілага сабаку і спрабаваў уявіць, што той робіць цяпер. Можа, ляжыць у сваім кошыку-ляжанцы дзе-небудзь на кухні, а побач з ім сядзіць хлопчык — іншы хлопчык, а не Малы — і гладзіць яго калматую галаву, прыгаворваючы: «Рыкі, ты добры сабака!»

Малы цяжка ўздыхнуў. І тут ён пачуў ціхі гуд. Гуд мацнеў, мацнеў, і раптам да акна павольна падляцеў маленькі таўсматы дзядзечка. Гэта быў Карлсан, які жыве на даху, толькі Малы яшчэ пра яго не ведаў.

Карлсан акінуў Малога доўгім позіркам і паплыў у паветры далей. Палятаў над дахам насупраць, выпісаў круг вакол коміна, а пасля скіраваўся назад да акна Малога. Цяпер ён набраў хуткасць і прасвістаў міма хлопчыка амаль як рэактыўны самалёт. Некалькі разоў ён так праносіўся побач, а Малы стаяў сабе ціха ды чакаў. У жываце прабірала ад захаплення: не кожнага дня таўсматыя дзядзечкі лятаюць перад вокнамі! Урэшце Карлсан заповоліўся перад самым карнізам.

— Здароўценькі! — сказаў ён. — Можна ненадоўга прызямліцца?

— Можна, калі ласка, — сказаў Малы. — А не складана так вось лятаць? — дадаў ён крыху пасля.

— Толькі не для мяне, — важна адказаў Карлсан. — Для мяне ў гэтым няма нічога складанага. Бо я найлепшы ў свеце лятун. Але не параіў бы ўсялякім мяхам, набітым сенам, спрабаваць за мной паўтарыць.

Малы адчуў, што ён сам акурат і быў такім «мехам, набітым сенам», і цвёрда вырашыў не спрабаваць паўтарыць Карлсанавы манеўры.

— Як цябе завуць? — спытаў Карлсан.

— Малы, — адказаў Малы. — Хаця насамрэч мяне завуць Свантэ Свантэсан.

— Ты падумай, як па-рознаму бывае! Вось мяне дык завуць Карлсан, — сказаў Карлсан. — Проста Карлсан і нічога іншага. Здароўценькі, Малы.

— Здароўценькі, Карлсан, — сказаў Малы.

— Колькі табе гадоў? — спытаў Карлсан.

— Сем, — адказаў Малы.

— Гэта добра. Так трымаць! — сказаў Карлсан.

Ён спрытна перакінуў праз акно таўсматыю ножку і ўвайшоў у пакой Малога.

— А табе колькі гадоў? — пацікавіўся Малы, бо яму падалося, што Карлсан занадта дзяціны для дзядзечкі.

— Колькі мне гадоў? — паўтарыў Карлсан. — Я мужчына ў сваім найлепшым веку — гэта адзінае, што я магу сказаць.

Малы не ведаў, што гэта значыць — быць мужчынам у сваім найлепшым веку. Ён задумаўся: а можа, ён таксама мужчына ў сваім найлепшым веку, толькі не ведае пра гэта? Таму асцярожна спытаў:

— А які век найлепшы?

— Любы! — задаволена сказаў Карлсан. — Прынамсі, калі гэта датычыць мяне. Я прыгожы, спрэс

разумны і ўзорна тоўсты мужчына ў сваім найлепшым веку.

Потым ён узяў з кніжнай паліцы паравую машыну Малога.

— Запусцім гэтую штуку? — прапанаваў ён.

— Нельга, тата не дазваляе, — сказаў Малы. — Без таты ці Бусэ мне нельга яе запускаць.

— Без таты, Бусэ або Карлсана, які жыве на даху, — сказаў Карлсан. — Найлепшы ў свеце запускарнік паравых машын — гэта Карлсан, які жыве на даху. Так і перадай свайму тату.

Ён спрытна схапіў пляшку з дэнатуратам, што стаяла каля паравой машыны, напоўніў маленькую спіртоўку і запаліў яе. Хоць Карлсан і быў найлепшым у свеце запускарнікам паравых машын, але ўсё ж праліў на паліцу цэлую лужыну дэнатурату. Лужына загарэлася, і вакол паравой машыны заскакалі вясёлыя сінія язычкі полымя. Малы ўскрыкнуў і кінуўся да паліцы.

— Спакойна, толькі спакойна, — сказаў Карлсан, адхіляючы яго пульхай ручкай.

Але Малы не мог сядзець спакойна і глядзець на гэты пажар. Ён схапіў старую анучу і патушыў вясёлыя язычкі агню. Там, дзе яны танчылі, на лакавай паверхні паліцы засталася некалькі вялікіх, брыдкіх плям.

